

Інформаційна довідка
щодо законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо
сприяння працевлаштуванню учасників бойових дій та забезпечення їх
економічної самостійності»
*(реєстр. № 13180 від 17.04.2025)**

***Анотація.** В Інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених законопроектом «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння працевлаштуванню учасників бойових дій та забезпечення їх економічної самостійності» (реєстр. № 13180 від 17.04.2025).*

***Ключові слова:** зайнятість, працевлаштування, учасник бойових дій, гарантії працевлаштування, квоти, безробіття.*

Вступ.

У Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року¹ визначено, що одним із основних пріоритетів у системі повернення ветеранів / ветеранок до цивільного життя є відновлення їхньої економічної та соціальної спроможності. У 2024 році 30,95 % демобілізованих ветеранів не мали роботи, не зважаючи на те, що ринок праці в Україні стикнувся з гострим дефіцитом кадрів всіх категорій працівників². Наявність високого рівня безробіття серед пільгової категорії осіб – ветеранів війни, свідчить про існування системних проблем у сфері зайнятості.

Основна частина.

Із наближенням повоєнної відбудови держави розуміння нових принципів функціонування ринку праці, з урахуванням вимог дотримання соціальних гарантії зайнятості, передбачених законодавством для ветеранів війни, є необхідним, у тому числі для забезпечення права на працю учасників бойових дій (далі – УБД). Наразі до заходів державної підтримки ветеранів війни у сфері зайнятості слід віднести пільги, передбачені трудовим законодавством у частині збереження робочого місця та повернення на роботу, розміру допомоги по тимчасовій непрацездатності, порядку, тривалості та видів відпусток тощо.

Окрім того, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»³ УБД мають право на професійну адаптацію, під якою слід розуміти підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за робітничою професією, у тому числі підвищення кваліфікації за освітніми програмами / робочими освітніми програмами; отримання іншої спеціальності або другого (магістерського) рівня вищої освіти тощо. З цією метою їм доступні ваучери для забезпечення можливості перепідготовки за робітничою професією, підготовки за спеціальністю чи підготовки на наступному рівні освіти або для проходження спеціалізації та підвищення кваліфікації у закладах освіти чи у

¹ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

² Оглядове досьє щодо правового врегулювання зайнятості ветеранів війни. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/76019.html

³ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

роботодавця⁴. До соціальних гарантій трудових прав ветеранів війни слід віднести заходи стимулювання роботодавців для найму працівників із числа ветеранів⁵, зокрема осіб з інвалідністю, та компенсації за облаштування робочих місць⁶.

Наявність проблем із працевлаштуванням УБД свідчить про доцільність удосконалення правових засад державної політики щодо зайнятості ветеранів війни. За попередніми прогнозами, після завершення активних бойових дій на ринку праці кожен шостий кандидат на роботу матиме військовий досвід, а особливої уваги потребуватимуть щонайменше 1,5 млн учасників бойових дій⁷. У зв'язку з цим розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння працевлаштуванню учасників бойових дій та забезпечення їх економічної самостійності» (реєстр. № 13180 від 17.04.2025) (далі – законопроект), яким передбачено внесення змін до законів України: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про зайнятість населення», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

Законопроектом пропонується: віднести до джерел формування коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття кошти, отримані від сплати фінансових санкцій за невиконання квоти працевлаштування УБД; запровадити для роботодавців з чисельністю працівників понад 8 осіб квоти для працевлаштування УБД у розмірі 5 % середньооблікової кількості штатних працівників (на час воєнного стану та рік після його припинення або скасування – квота становитиме 2 %) та передбачити вимогу щодо розміру оплати праці УБД, яка має перевищувати розмір мінімальної заробітної плати; стимулювати роботодавців у разі працевлаштування УБД за направленням територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції (терміном не менше, ніж на один рік), шляхом виплати компенсації 50 % фактичних витрат на оплату праці, але не більше подвійного розміру мінімальної заробітної плати на момент виплати компенсації; встановити до 1 січня 2028 року ЄСВ для УБД на рівні мінімального страхового внеску; запровадити пріоритетність щодо надання державної допомоги для УБД при здійсненні ними підприємницької діяльності.

⁴ Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17?find=1&text=%D0%B2%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80#w1_1

⁵ Оглядове досьє щодо зайнятості ветеранів війни в Україні: поточний стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSMaterialsDocs/hum_social_policy/review_files-hsp/74672.html

⁶ Порядок надання компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць /місць провадження господарської діяльності/ незалежної професійної діяльності для осіб з інвалідністю: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2023 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF#Text>

⁷ Адаптація ветеранів війни до мирного життя: помічник ветерана. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viny-do-myrnoho-zhyttya-pomichnyk-veterana>

Розглянувши законопроект, вважаємо за необхідне висловити таке.

За результатами опитувань, що періодично здійснюються суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні, більшість УБД припускають, що ймовірність відсутності роботи, інклюзивного простору та адаптованого робочого місця для осіб з інвалідністю⁸ є основними ризиками переходу від військової служби до умов цивільного життя, тому у *концептуальному аспекті* положення законопроекту, якими передбачаються заходи стимулювання роботодавців для працевлаштування УБД, підтримуються.

Що стосується пропонованого законопроектом порядку квотування та сплати штрафних санкцій за недотримання квот, то ці положення є дискусійними. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці»⁹ внесені зміни до Кодексу законів України про працю та Закону України «Про зайнятість населення», якими скасували трудові квоти, а також штрафи за їх невиконання.

На відміну від трудової квоти, норматив працевлаштування осіб з інвалідністю не скасовано, а навпаки оновлено законодавче регулювання порядку його здійснення. Передбачений Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю»¹⁰ новий порядок нормування робочих місць, який буде запроваджено з 01 січня 2026 року, містить зміни концептуального характеру щодо забезпечення ефективності цього механізму. У разі невиконання нормативу роботодавці сплачують щоквартальний внесок на підтримку працевлаштування осіб з інвалідністю до Державного фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. Вважаємо за доцільне у положеннях пункту 2 законопроекту, якими вносяться зміни до статті 14 Закону України «Про зайнятість населення», застосувати схожий порядок і такий же механізм підвищення ефективності трудового квотування.

Змістовні та техніко-юридичні пропозиції до положень законопроекту.

Положення пункту 2 законопроекту, якими вносяться зміни до статті 14 Закону України «Про зайнятість населення», не забезпечують розуміння поняття «дотримання / виконання» роботодавцем квоти працевлаштування УБД, зокрема: чи мають роботодавці виконувати їх самостійно, як це передбачено пропозиціями законопроекту стосовно розрахунку квот. Врегулювання поняття «дотримання / виконання» квотування робочих місць є принциповим, оскільки

⁸ Чи готові українські компанії до працевлаштування ветеранів: дослідження Work.ua. URL: <https://www.work.ua/articles/analytics/3319/>

⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці : Закон України від 21 вересня 2022 р. № 2622-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-IX#Text>

¹⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на працю : Закон України 15 січня 2025 р. 4219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4219-IX#Text>

через дефіцит кадрів на ринку праці* недотримання квот може виникнути з об'єктивних причин, однак це не звільняє роботодавця від відповідальності.

Положення, передбачені пп. 1 пункту 1 законопроекту, не можуть бути підтримані через надмірність правового регулювання пропонованих змін. У разі ухвалення законопроекту, положення про трудове квотування, зокрема норми Закону України «Про зайнятість населення», вважатимуться частиною законодавства про зайнятість, відповідальність за порушення якого вже передбачена статтею 53 цього Закону.

Висновки.

Інтеграція ветеранів у ринок праці – ключова складова розвитку повоєнної економіки. Урахування зазначених зауважень дозволить уникнути такого ризику прийняття законопроекту, зокрема щодо відсутності правової визначеності (розуміння дотримання / виконання квотування робочих місць для працевлаштування УБД).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

* За оцінками Міністерства економіки, Україні необхідно залучити 4,5 млн працівників, щоб забезпечити щорічне зростання ВВП. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d525aed5-f033-42f6-baf3-3a5cf8da79af&title=OznaiomiliMisiuMvfZizroblenoVUkraini>